

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Färre i häkte och minskad isolering (SOU 2016:52)

Dnr Ju2016/05918/Å

Sammanfattning

Hovrätten ställer sig bakom eller har ingen erinran mot flertalet av utredningens förslag och ser det som positivt att söka begränsa häktesanvändningen liksom användningen av restriktioner.

Hovrätten delar utredningens bedömning att reglerna för hur barn som häktas ska behandlas bättre anpassas till att det är fråga om mycket unga personer där skadeverkningarna av häktning gör sig särskilt starkt gällande. Hovrätten instämmer också i förslaget att den s.k. 2-årsregeln tas bort. Hovrätten ställer sig även bakom en begränsning av häktetiden, om den som enligt förslaget förses med en behövlig ventil. Vidare anser hovrätten att det är positivt att det tillskapas alternativ till häktning.

Även om hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av att i lagstiftningen tydligare reglera restriktionsanvändningen anser hovrätten att domstolarna inte ska besluta om vilka restriktioner som ska gälla. Skälen för detta är bl.a. att det är åklagaren som fortlöpande enklast kan avgöra den frågan och att häktningsförhandlingarna kan komma att ta längre tid samt att det finns risk för att fokus kommer att flyttas från den väsentliga frågan om häktning.

Lagtexten

I den mån hovrätten har synpunkter på lagtexten redovisas dessa i anslutning till författningskommentaren.

Kap 6 Överväganden och förslag

Avsnitt 6.2

Hovrätten instämmer i de allmänna utgångspunkter som kommer till uttryck i detta avsnitt. Det gäller bl.a. att restriktionsanvändningen är för stor och att domstolarna bör göra en tydligare intresseavvägning än vad som sker idag.

Avsnitt 6.3

Hovrätten delar uppfattningen att de nuvarande alternativen till häktning inte är tillräckliga och att det därför behövs andra alternativ. Hovrätten har inte heller någon erinran mot de alternativ som föreslås. Möjligen borde införas en möjlighet att meddela kontaktförbud i syfte att säkra utredningen, något som inte förslås i betänkandet (jfr s. 101). Ett sådant förbud skulle kunna komplettera de andra alternativen eller gälla ensamt. Den möjlighet till kontaktförbud som gäller idag avser andra behov och skulle enligt hovrätten inte alltid kunna fylla denna funktion.

Hovrätten anser vidare att det vore önskvärt med mer utförliga resonemang om i vilken utsträckning som häktningensalternativen ska beaktas vid straffmätningen (jfr s. 108).

Hovrätten vill här uppmärksamma att det kan behövas en följdändring i lagen (1998:774) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder.

Avsnitt 6.4

Hovrätten instämmer i utredningens förslag om att den s.k. 2-årsregeln ska tas bort. Enligt hovrätten bör detta leda till ett inte obetydligt antal färre häktade och generellt kortare häktningstider.

Avsnitt 6.5

Hovrätten har ingen erinran mot förslaget om en begränsning av häktningstiden med möjlighet till förlängning.

Det är enligt hovrätten riktigt att det är det faktiska frihetsberövandet som ska räknas och att tid som utevarohäktad inte räknas in. Men här bör klargöras vad som gäller sådana utevarohäktade som blir frihetsberövade i andra länder och

hur den tid de är frihetsberövade utomlands ska beaktas (jfr 33 kap. 7 § brottsbalken).

Hovrätten delar utredningens uppfattning om att målsägandens möjlighet att framställa yrkande om häktning efter åtals väckande ska tas bort. Däremot bör rätten ha kvar möjligheten att ex officio besluta om häktning. Även om det inte är vanligt förekommande finns det enligt hovrättens uppfattning situationer när ett sådant behov kan föreligga.

Vidare anser hovrätten anser att det är positivt om åklagarna åläggs redovisa en tidsplan inför eller vid varje omhäkningsförhandling. En sådan bör även finnas till hands när rätten ska ta ställning till en begäran om åtalsförlängning utan att hålla förhandling.

Avsnitt 6.6

Utredningens förslag med utökade möjligheter till kombinerade häknings- och huvudförhandlingar ställer sig hovrätten positiv till. Inte så sällan kan i enkla mål tillräcklig utredningen tas fram till häkningsförhandlingen så att målet då skulle kunna avgöras under förutsättning att nämndemän finns tillgängliga med kort varsel. Tyvärr är det emellertid ofta så att den misstänkte istället häktas och hålls häktad under några dagar i väntan på att domstolen ska hinna kalla nämndemän.

Avsnitt 6.7

Hovrätten avstyrker förslaget att åklagaren ska få meddela interimistiska förordnanden om offentliga försvarare. Det är en klassisk frågeställning om ena parten ska utse den andra partens offentliga försvarare, och enligt hovrätten är det inte lämpligt, inte ens interimistiskt, utan detta bör även i fortsättningen ske i domstolens regi. Det finns i landet flera exempel på tingsrätter som tagit fram listor på advokater som kan anlitas fram till dess tingsrätten öppnar. Hovrätten anser att tingsrätterna istället bör ges lagligt stöd att upprätta sådana listor.

Avsnitt 6.8

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av att i lagstiftningen tydligare reglera restriktionsanvändningen. Men hovrätten anser att besluten inte ska fattas av rätten på det sätt som föreslås utan avstyrker det förslaget. Skälen för detta är bl.a. att det är åklagaren som fortlöpande enklast kan avgöra den frågan och att häkningsförhandlingarna kan komma att ta längre tid samt att det finns risk för att fokus flyttas från den väsentliga frågan om häktning. Som utredningen framhåller har liknande förslag lagts fram tidigare utan att ha lett till lagstiftning. Hovrätten hänvisar även till de argument i remissomgångarna som tidigare framförts (jfr s. 134 – 135). Rätten bör dock tydligare än idag redovisa sina skäl för beslutet att tillåta restriktioner.

I detta sammanhang kan påpekas att det redan idag finns en möjlighet för den som är häktad med restriktioner att få rättens prövning av beslut om ålagda restriktioner av visst slag (se 6 kap. 4 § häkteslagen (2010:611)). Denna möjlighet

tycks idag nyttjas mycket sällan. Det kunde därför vara lämpligt med en hänvisning till den bestämmelsen.

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det behöver vidtas åtgärder för att minska de häktades isolering och har ingen erinran mot de olika förslag som utredningen föreslår i denna del.

Avsnitt 6.9

Enligt hovrätten finns det inte något att invända mot utredningens förslag att ytterligare ett par personalkategorier får granska försändelser.

Avsnitt 6.10

Hovrätten delar utredningens uppfattning att det finns behov av särreglering för häktade barn och har ingen erinran mot de förslag som lämnas. Möjligen kan övervägas om ett beslut av åklagare att placera barn på häkte ska kunna underställas rätten – jfr vad som föreslås avseende beslut som åklagaren fattar om restriktioner (24 kap. 5b § rättegångsbalken).

En särskild fråga är åldersgruppen 18 – 21 år och om den gruppen bör särregleras på så sätt att det skulle krävas särskilda skäl för häktning. En sådan ordning skulle stämma väl överens med vad som i påföljdshänseende gäller denna ålderskategori (jfr 30 kap. 5 § andra stycket brottsbalken).

Avsnitt 6.11

Hovrätten tillstyrker förslagen angående underrättelse om strafförelägganden över videolänk eller telefon.

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det är väsentligt att hovrätterna fortsätter arbetet med att effektivisera handläggningen av mål med frihetsberövade och vill framhålla att så kontinuerligt sker.

Kapitel 8 Konsekvenser

Hovrätten har i huvudsak ingen erinran mot de ställningstaganden och bedömningar som utredningen gjort. Men om förslaget att rätten ska besluta om restriktioner genomförs, kan befaras att antalet överklagade beslut ökar; förutom merkostnader för domstolar och åklagarmyndigheten, kan detta också medföra högre kostnader för såväl offentliga försvarare som tolkar.

Kapitel 9 Författningskommentar

Hovrätten anser att den föreslagna lagtexten är välskriven samt i huvudsak klar och lättfattlig. Det finns ett par bestämmelser där hovrätten har synpunkter.

Rättegångsbalken

24 kap 20 §

Enligt förslaget kommer åklagaren att kunna häva häktningsbeslut i större omfattning. Eventuellt bör det framgå direkt av lagtexten att åklagaren också kan häva av rätten beslutade restriktioner.

25 kap. 3 §

Även om den misstänktes samtycke inte krävs för beslut om hemarrest och områdesarrest, bör det av polisutredningen framgå vilken hans eller hennes inställning är. Det bör också framgå vem eller vilka den misstänkte delar bostad med och vilken inställning de har till tvångsmedlet.

Hovrätten anser att det kan vara lämpligt att med lämplighetsprövningen samordna den personutredning som regelmässigt genomförs när någon häktats. Möjligt borde Kriminalvården på eget initiativ kunna göra en sådan lämplighetsprövning om man under personutredningen finner förutsättningar föreligga.

25 kap. 14 §

Enligt författningskommentaren motsvarar paragrafen delvis 25 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken med vissa språkliga justeringar.

Den föreslagna bestämmelsen förefaller emellertid vara betydligt mer omfattande. Hovrätten menar att dessa skillnader mellan bestämmelserna mer utförligt borde utvecklas. Hovrätten sätter även i fråga lämpligheten av att åklagarens beslut om tillfälliga undantag från alternativ till häktning ska prövas av rätten.

25 kap. 17 §

Hovrätten efterlyser mer utförliga resonemang om vem som ska avgöra om misskötsamhet föreligger och hur snabbt prövningen ska ske m.m. Det är också väsentligt att det står klart för den misstänkte vilka regler och förutsättningar som han eller hon har att förhålla sig till.

23 § lagen (1964: 167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)

Hovrätten ifrågasätter användningen av begreppet "absolut nödvändigt". Begreppet känns främmande i lagstiftningen, och hovrätten anser att det är oklart hur det begreppet systematiskt förhåller sig till begreppet "synnerliga skäl". Hovrätten menar att det möjligen vore bättre om istället det begreppet används.

DATUM
2016-11-29DIARIENR
2016/0211

23 b§

Även här ifrågasätter hovrätten begreppet ”mycket starka skäl” och menar att begreppet ”synnerliga skäl” kan vara lämpligare.

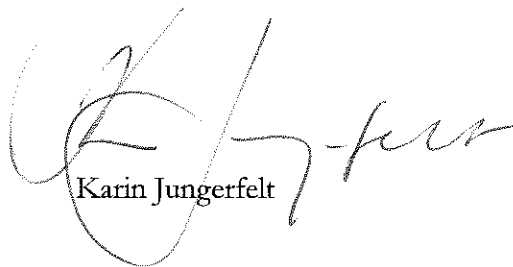
I konsekvens med vad som gäller restriktioner enligt den föreslagna bestämmelsen i 24 kap. 5b§ rättegångsbalken bör övervägas om ett beslut av åklagare att placera barn i häkte ska kunna underställas rätten.

Detta ärende har handlagts av hovrättspresidenten Ralf G Larsson, hovrättslagmannen Hjalmar Forsberg och hovrättsrådet Karin Jungerfelt.

På hovrättens vägnar

Ralf G Larsson

Karin Jungerfelt